

VIL VI HA FRED, MÅ VI FORBEREDE FOR FRED

Om militarismens kolonisering av vår livsverden
– og mulige utveier

Åse Møller-Hansen

*VIL VI HA FRED, MÅ VI
FORBEREDE FOR FRED*

Forsidebilde: Thomas Kruse. Krig og klima

Layout: PART

ISBN: 978-82-303-7100-8

Bergen 2025

Finansiert av midler fra
Norges Fredsråd og Utenriksdepartementet

Introduksjon	5
DEL 1:	
En annen og fredeligere verden er mulig	7
Sevillaerklæringen	8
Med FN for en tryggere verden	9
DEL 2:	
Å avskaffe den forbannelsen som heter krig	13
Militære utslipp undergraver klimakonvensjonen	14
Militære miljøødeleggelser	18
Militærbaser og forurensning	19
Krigens langvarighet	20
Militarismens kolonisering av vår livsverden	24
DEL 3:	
Hvi skrider menneskeheten så langsomt fram?	
Hindringer for fred	27
Det militærindustrielle komplekset	30
Uten fiender, ingen suksess for våpenindustrien	33
Sikkerhetsrådet	34
Systemendring eller klimaendring	35
Politiske prioriteringer	36
Fred med fredelige midler – ikke i media	38
NATO – på kollisjonskurs med FN	41
DEL 4:	
På sporet av den tapte fred	43
Sikkerhetstenkning for vår tid	44
Freds- og antikrigsbevegelsen	51
Kvinner vil ha fred	53
Ecocide, et lovverk for jorden	56
En samtale om nøytralitet	57
Ikkevoldelige bevegelser	58

«Jeg har valgt dette tidspunkt og stedet for å diskutere et emne hvor uvitenhet altfor ofte dominerer og hvor sannheten altfor sjelden blir forstått – og det er det viktigste emnet i verden: Fred. Hva slags fred er det jeg tenker på? Hva slags fred søker vi? Ikke en Pax Americana påtvunget verden av amerikanske krigsvåpen. Ikke gravens fred eller slavens sikkerhet.

Jeg snakker om ekte fred, den typen fred som gjør livet på jorden verdt å leve, den typen fred som setter mennesker og nasjoner i stand til å vokse og til å håpe på og bygge et bedre liv for sine barn – ikke bare fred for amerikanere, men fred for alle kvinner og menn – ikke bare i vår tid, men fred for alltid.»

President J.F. Kennedy 10. juni 1962

Introduksjon

Alle kriger er en krig mot barn – og generasjonene som kommer etter oss. En ny bok om fred kunne handlet om de 17 000 barna som er drept på Gaza eller hundretusener unge soldater som har fått livet ødelagt ved fronten i Ukraina. Vi ser de på TV, på sosiale medier og leser om de. Hver og en er verd en historie som burde fått våpnene til å stilne og få verdens land til å samle seg rundt FN-pakten: å avskaffe den forbannelsen som heter krig.

Men boken skal handle om miljø og klima og hvordan, den ensidige militære sikkerhetstenkningen, ødelegger spirene til en bedre verden. Det militære forbruket er en hemningsløs sløsing med energi, materiell, natur- og landbruksområder, menneskers kompetanse og skaperkraft. Vi må tenke nytt om hva som gir sikkerhet, ikke bare for oss i vesten, men også for mennesker i land langt borte og for fremtidige generasjoner.

Den militære sektor har stor innflytelse på våre liv og våre valg, og forteller oss at våpen er veien til fred. Forholdet mellom vesten og de andre supermaktene er på bristepunktet, og store ressurser skal brukes på rustningskappløp de neste årene. Klimaet får vente, matsikkerhet får vente, mens åkerland, skog og villmark sprenses til steinrøyser for å grave ut mineraler, metaller og olje til våpen og krigsmaskiner. Nå står havbunnen for tur, om ikke en folkebevegelse klarer å stoppe det. Krigsbevegelsen koloniserer vår livsverden og våre sinn. Er det mulig å snu denne utviklingen?

Den tidligere tsjekkiske presidenten og dramatikeren Vaclav Havel sa på begynnelsen av det nye årtusenet at vi for første gang i historien kan snakke om en global sivilisasjon. Mulighetene er større enn noensinne for dialog og samarbeid og for å dele kunnskap og kultur. Bruker vi denne muligheten? I skrivende stund, strekker de militære strukturene seg inn i de innerste regjeringskontor og redaksjoner, ja til og med i skolene og NRKs underholdningsavdeling.

Militarismens gamle credo: «Si vis pacem para bellum». «Vil du ha fred, forbered deg på krig», har brakt oss på ville veier. Krig og militarisme løser ingen av våre globale utfordringer, men gjør alt verre. Som fredsorganisasjon med kvinner fra 40 land på alle kontinent, forholder Internasjonal kvinneliga for fred og frihet (IKFF) seg til FN og nødvendigheten av å ruste ned og finne diplomatiske løsninger. Vi sier: Hvis vi vil ha fred, må vi forberede for fred.

DEL 1: En annen og fredeligere verden er mulig

Vi skulle gjøre det 21. århundret til noe bedre. Krig hører ikke til i vår moderne verden. I det 19. århundret var det slutt på slaveriet, i det 20. var det slutt på kolonialismen, og i det 21. århundret må det bli slutt på krig. FNs tiår for fredskultur for alle verdens barn ved millenniumskiftet var et forsøk på dette.

Vi trenger en ny fortelling med mer glede og nysgjerrighet over mangfoldet som jordens land og folkeslag representerer av livsfilosofi, musikk, litteratur, kunst, historie, jordbruk og så mye mer. Vi må kunne sameksistere i likeverdighet, uten at noen får definere andre som mindreverdige eller undermennesker.

Å lete etter veier til fred, bort fra trusler og militær avskrekking, er å ta ansvar. Likevel har fredsarbeid alltid vært kontroversielt, fordi det ufordrer den rådende maktens gjeldende tankesett og strategier. Men fred er styrke og en åpnere horisont. Det er et valg og en verdi samfunnet må ha mot til å stå for, i alle sammenhenger. Vi må snakke om fred og om krigenes røler. Vi må menneskeliggjøre våre motstandere, selv om det er vanskelig. Det vi ser er ofte toppen på et isberg av langvarige interessekonflikter og gammelt nag.

Ifølge Redd barna lever 473 millioner barn i krigs- og konfliktområder. En 13 år gammel jente fra Somalia sier det som er en selvfølge:

«For å skape fred, må folk løse konflikter og kriger gjennom samtaler og få slutt på kampene. Volden må stanses, og det må satses på utdanning.»

I stedet for å ruste opp våre samfunn med enda flere våpen og missiler, må vi ruste opp FN, skoler, kulturskoler, skolehager, naturvern, matsikkerhet, nedlagte småbruk, kollektivtransport, helseinstitusjoner og alt som trengs for å skape gode og bærekraftige liv. Organisasjonen Redd Barna har elerlyst en langtidsplan for fred. Det er en god idé.

Sevillaerklæringen

1986 samlet en tverrfaglig internasjonal gruppe forskere seg i Sevilla for å undersøke det som ofte blir hevdet, at krig er en del av den menneskelige natur. De kom med en erklæring som viste at krig er en kulturell oppfinnelse og tilbakeviste påstandene om en biologisk determinisme som ofte er blitt brukt for å rettferdiggjøre opprustning og krig.

Med FN for en tryggere verden

«Med klimakrisa som den altoverskyggende globale utfordringen, kan vi ikke dyrke fiendebilder og krigsretorikk. I stedet bør den økologiske katastrofen forene alle land og kulturer.»

Richard Precht

Opprettelsen av FN hadde som mål å skape fred blant nasjonene og redde kommende slekter fra krigens svøpe. FN-pakten ber medlemslandene bygge fred med fredelige midler og ta inn over seg at krig er ulovlig. Landene skal *«vise forståelse overfor hverandre og leve sammen i fred som gode naboer»* og *«forene krefter for å opprettholde internasjonal fred og sikkerhet.»*

I 2024 kom FNs pakt for fremtiden som sier at utfordringene våre er dypt sammenkoblet og overgår kapasiteten til en enkelt stat alene. De må håndteres kollektivt, gjennom et sterkt og varig internasjonalt samarbeid styrt av tillit og solidaritet til beste for alle. Fremtidspakten tar også opp at det militære forbruket stjeler ressurser fra utvikling og velferd.

International Day of Peace. Unesco

Fri flyt av fredskultur i medier og skoler

«Vårt budskap om at militarisme og krig ikke løser problemene, men forverrer dem, utfordrer oss til å finne nye veier. Derfor må vi undervise om fred på alle nivå i samfunnet.»

Mairead Maguire,
nobelprisvinner

«Min erfaring som lærer i billedkunst og kunsthistorie, er at unge mennesker lengter etter samtaler om livets alvor, verdier og de store spørsmål.»

Mai-Bente Bonnevie,
kunstner og forfatter

I år 2000 kom FNs satsning *Et tiår for en fredskultur for verdens barn* etter Initiativ fra Unesco, en rekke nobelprisvinnere og sivilsamfunn. Målet var en overgang fra en krigskultur til en fredskultur helt fra starten av det 21. århundre. En fredskultur skulle bygge broer mellom kulturer og religioner og bidra til økonomisk rettferdighet og kvinners deltakelse på alle nivå i samfunnet. Et viktig satsingsområde var undervisning i fred- og konfliktløsning fra barnehage til høyskoler og universitet. Programmet ble vedtatt i FNs generalforsamling og forpliktet medlemslandene til å innlemme det i egen politikk. Media fikk ansvar for å gjøre det kjent. Så kom 11. september 2001, og satsingen forsvant i medielarmen fra den globale krigen mot terror. Fredskulturvisjonen må revitaliseres, noe som Ingeborg Breines har tatt til orde for i sin bok, *Fredskultur, utopi eller sikkerhetspolitisk alternativ*.

FNs klimakonvensjon

Ifølge FN er klimakrisen i dag vår største sikkerhetsutfordring, og organisasjonen koordinerer det internasjonale samarbeidet for å stoppe klimaendringene. Klimakonvensjonens mål er å begrense utslippet av klimagasser. Å fortsette dagens politikk vil føre til en temperaturøkning på opp til 3,1 grader i løpet av århundret. Intense hetebølger, havnivåstiging, tørke og flom kan gjøre deler av kloden ubeboelig og drive flere hundre millioner mennesker på flukt. FN har organisert klimatoppmøter siden 1995. Likevel var juli 2023 den varmeste måneden som noensinne er registrert og det siste tiåret det varmeste siden registreringen begynte. I tillegg til de globale utslippene som økte til 41,6 milliarder tonn CO₂ i 2024, kom flere milliarder tonn fra avskoging og naturinngrep fra bygging av veier, flyplasser, industriområder, militære baser og mer. For å ha 50 % sjanse til å holde oss under 1,5 °C, kan vi fra nå av bare slippe ut 250 milliarder tonn CO₂. Det er seks år med nåværende utslipp.¹

Parisavtalen hadde som mål å stoppe den globale oppvarmingen ved 1,5 grader over førindustriell tid. Avtalen krever samtidig at rike industrialiserte land bidrar økonomisk til omstilling og klimarettferdighet i de fattige landene, noe som har hatt lav prioritet. Pengene finnes, men er bundet opp i militært forbruk, store romfartsprosjekter og generelt overforbruk.

"Red Rebel Brigade" i Cambridge 10 mai 2025. Begravelse for Parisavtalens 1.5°C mål (Foto: Derek Langley)

1 <https://ourworldindata.org/how-much-co2-can-the-world-emit-while-keeping-warming-below-15c-and-2c>

FNs konvensjon for biologisk mangfold

FN koordinerer også arbeidet for å bevare artsmangfoldet i verden. Et mylder av frivillige organisasjoner, lokalsamfunn og skoler gjør en viktig innsats for å ta vare på miljøet og redusere klimautslipp. Likevel er mye levende natur borte for alltid, og flere tusen plante- og dyrearter står i fare for å bli utryddet hvis ikke verdens ledere endrer kurs.

FNs 17 bærekraftsmål er verdens arbeidsplan for å dekke alles grunnleggende behov, både i nord og sør, uten å ødelegge livsmulighetene for kommende generasjoner. Viktige mål er å utrydde sult og fattigdom, sikre rent vann for alle, redusere ulikhet i og mellom land.

FNs atomvåpenforbud ble lov i 2021 og forbyr produksjon, lagring, salg og bruk av atomvåpen.

Det er bare noe av det FN gjør for å koordinere arbeidet for en tryggere verden for alle, men hva skjer? Militarismen lever i sin egen boble med mål og strategier som effektivt undergraver FNs arbeid.

DEL 2: Å avskaffe den forbannelsen som heter krig

«Sann fred er ikke bare fravær av krig. Det er tilstedeværelse av rettferdighet.»

Jane Addams,
fredsaktivist og nobelprisvinner

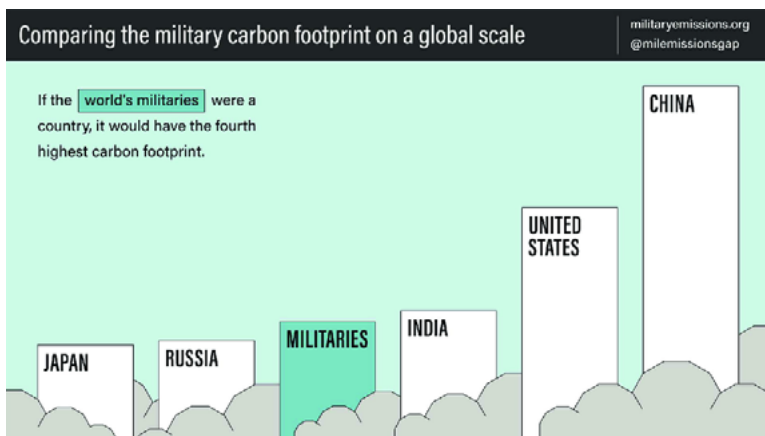
FN-pakten skulle beskytte verdens land mot nye kriger. Likevel har det vært 480 kriger siden organisasjonen så dagens lys i 1945. I år mens FN fyller 80 år, eskalerer flere væpnede konflikter, og det er frykt for at en krig i Europa, Midtøsten eller Sør-Kinahavet kan tenne gnisten til en ny verdenskrig. Ni land har atomvåpen. Økt produksjon av våpen og ammunisjon, krigsøvelser og konfrontasjon er det eneste svaret våre politikere for tiden evner å gi. Hvorfor er det sånn, og hvilke konsekvenser har en ensidig vekt på militære løsninger?

Militære utslipp undergraver klimakonvensjonen

«Et av hovedfunnene fra (FNs) sjette hovedrapport er at hvert tonn med utslipp teller, og at enhver økning i temperaturen har effekter på klimasystemet.»

fra høringsnotatet for
Norges klimamål for 2035

Krig og militarisme er en kraftig motor for global oppvarming, men militære utslipp holdes utenfor FN's klimaforhandlinger, noe USA fikk gjennomslag for i 1997. 5,5 %² av de globale CO₂ utslippene i 2019 kom fra militær virksomhet. Store utslipp fra krig og gjenoppbygging er ikke regnet med.

Conflict and environmental observatory, CEOBS

2 https://ceobs.org/wp-content/uploads/2022/11/SGR-CEOBS_Estimating_Global_Military_GHG_Emissions.pdf

Om verdens militære forsvar var et land ville det vært verdens fjerde største utslippsnasjon med sine 5,5 prosent. Til sammenligning sto hele det afrikanske kontinentet for 3,9 prosent.

Tallene i rapporten er fra 2019. Siden den tid har en bølge av krig, konflikt, militarisering og global ustabilitet ført til kapprusting og økning i militære utslipp. I 2023 kom rapporten *Climate Crossfire*³ utgitt av blant andre Leger mot atomvåpen i Tyskland. Den slår fast at det forrige NATO-målet om 2% av BNP på forsvar har slått dårlig ut for velferd, klima og miljø. Rapporten viser at NATOs militære karbonavtrykk har steget med økte forsvarsbudsjett og økt militær aktivitet. Rapporten fikk lite oppmerksomhet hos europeiske myndigheter. EU-landene fortsatte å øke forsvarsutgiftene med 30 prosent fra 2021 til 2024. Våren 2025 vedtok EU å bruke hele 800 milliarder euro ekstra til forsvarsutgifter.

Generalsekretæren i NATO Mark Rutte, vil ha 5 prosent av BNP som nytt mål for forsvarsutgifter. Noen europeiske ledere mener dette er økonomisk og politisk uforsvarlig, mens andre er på gli. Finansminister Jens Stoltenberg har bevilget 3,3 prosent av norsk BNP til Forsvaret i 2025. Norske topp-politikere sier nå at klimahandling må nedprioriteres, for å styrke den militære sikkerheten.

I mai 2025 skrev Conflict and Environmental Observatory, CEOBS følgende: «Økningene i militærutgifter skjer på et spesielt skadelig tidspunkt for klimaet. Målet om å holde verden under 1,5 °C er i ferd med å bli brutt. Klimaforskere påpeker at over dette nivået akselererer skadene fra klimaendringer, og sjansene for å overskride «vippepunkter» for irreversible klimaendringer – som smelting av isbreer, endringer i havsirkulasjonen eller store økosystemkollapser – vil øke markant.»⁴

Krigsøvelser og avskrekking forverrer klimakrisen. Norges nye F35 kampfly bruker 5700 liter drivstoff i timen, mens de gamle F16 flyene bruker 3252. Amerikanske B52 som kan bære atomvåpen, flyr på stadige tokt i Europa og bruker 12 833 liter drivstoff i timen. Norge er et av få land hvor forsvaret leverer klimaregnskap,

---

3 <https://www.tni.org/en/publication/climate-crossfire>

4 <https://ceobs.org/how-increasing-global-military-expenditure-threatens-sdg-13-on-climate-action/> mai 2025

men NATO-øvelser, amerikanske baser og produksjon av norske og importerte våpen er ikke regnet med. Produksjon av nikkel og stål, kampfly, tanks og krigsskip har store utslipp. Ifølge Teknisk ukeblad, er norsk forsvarsindustri utpekt som flaggskip i EUs nye opprustningsplan.⁵

Utslipp fra krig

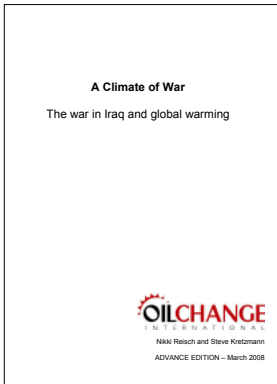
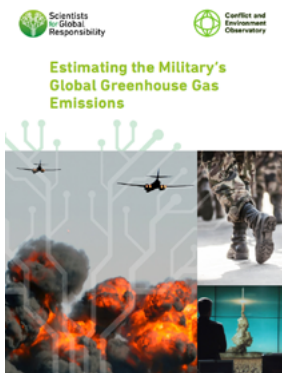
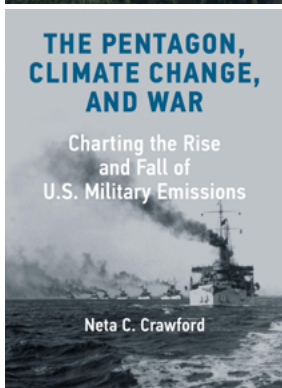
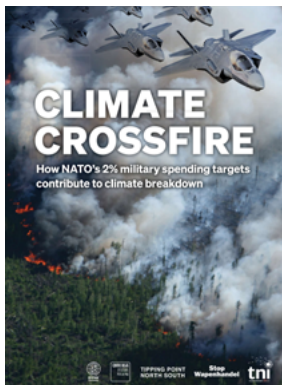
«Jeg foreslår å få slutt på krig, for å forsvare livet mot klimakrisen, som er alle krisers mor.»

Colombias president,
Gustavo Petro i en tale til FN

Krig er helvete. Menneskeliv og samfunn rives i stykker og miljøet ødelegges. Det som mennesker har bygget opp gjennom generasjoner, fra sykehus, skoler, infrastruktur til hjem og kulturelle institusjoner bombes til stein og grus, som på Gaza. I krig er også oljelager, militærbaser og våpenlager sentrale bombemål. CO₂ og giftige partikler slynges ut i miljøet og atmosfæren. Krigsrelaterte utslipp fra krigen i Ukraina er estimert til 55 millioner tonn CO₂ i 2024 og 230 millioner tonn på tre år. Til sammenligning var Norges totale klimautslipp 46,6 millioner tonn i 2023.

---

5 Teknisk ukeblad 19. mars 2025

Rapporter som beskriver militære klima-utslipp

Militære miljøødeleggelser

Allerede i 1992 krevde en rekke fredsorganisasjoner at FNs Rio-agenda for internasjonalt miljøsamarbeid skulle ta med militære miljøødeleggelser og sløsing med ressurser. Militære ødeleggelser skjer hver eneste dag, i fredstid og i krig. Levende natur rases for å hente ut råstoff til krigsmaskiner, våpen og ammunisjon. Gruvedrift og utvinning forgår ofte i urfolksområder og har skapt alvorlige miljøproblemer, som forgiftning av vannkilder og tap av jordbruks- og beiteland.

Nå står havbunnen for tur, og stormaktene gjør seg klare til å utvinne mineraler til droner og krigsmaskiner. Den norske bedriften Seabed Solution skriver: «NATO er vår viktigste garantist for frihet i fremtiden.» For å styrke NATOs tilgang til kritiske metaller og sjeldne jordarter til våpenteknologi, er argumentet at Norges viktigste bidrag til militæralliansen er å etablere gruvedrift til havs. På nettsiden deres kan man lese: «Med den fjerde industrielle revolusjonen utvides krigsrommet til å omfatte bruk av autonome våpen, droner, nye typer biologiske og kjemiske krigføringsmidler, ulike typer energivåpen og våpen for kontroll av rommet. Det er også mye forskning på hvordan syntetisk biologi kan brukes til å forbedre menneskelige evner og skape en ny generasjon supersoldater. De nye teknologiene er muliggjort av nye materialer og sjeldne jordartsmetaller, mineraler som Norge har identifisert høye forekomster av innenfor sin sektor.» Dette er ikke fra en science fiction dystopi, men fra den virkelige verden vi lever i nå.

I januar 2024 sa Stortinget ja til å åpne for leting og utvinning av mineraler på havbunnen. 1. november fikk Nordisk råd flertall for å innføre et moratorium – en midlertidig pause – mot dyphavsgruvedrift i internasjonalt farvann inntil miljømessige og andre konsekvenser er fullt ut undersøkt. Etter påtrykk fra *Alliansen for dyphavet* som består av 42 organisasjoner, klarte SV å få gjennomslag for å utsette konsesjonsrunden om gruvedrift til havs med ett år. Mens 32 land har vedtatt midlertidig eller permanent forbud mot gruvedrift på havbunnen, fortsetter den norske regjering arbeidet med å forberede utvinning.

Militærbaser og forurensning

Gjennom en bilateral avtale har USA fått tilgang til 12 baser på norsk jord. Dermed har Norge gitt fra seg suverenitet og myndighet over militær virksomhet her hjemme. USA kan operere fra Norge med alle typer våpen så lenge det støtter USAs «tjenstlige» behov. Håkonsvern som ligger i et tettbebygd område 10 km fra Bergen sentrum er Nord-Europas største marinebase og en av basene som skal huse amerikanske våpen, soldater og krigsfartøy. I 2018 skrev Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet om en økning i anløp av allierte militære reaktordrevne fartøy til norske farvann. De advarte mot økt risiko for at Norge kan bli berørt av uhell, som grunnstøting, kollisjon, lekkasje, brann eller alvorlig reaktorhavari.⁶ Om en alvorlig ulykke skjer er rådet fra myndighetene å dele ut jodtabletter til alle under 40 år. En bedre strategi ville være å nekte atomdrevne ubåter tilgang til våre fjorder, slik Skottland i perioder har gjort til sine fjorder.

Den amerikanske fredsorganisasjonen World BEYOND War skriver at USA har 917 militære baser utenfor eget territorium, at Russland har 21 og Kina 1. Basene øker spenningen der de er utplasser. Soldattropper, våpenlagre, kampfly og skip spredd over hele kloden provoserer til konflikt og våpenkappløp.

Militære baser er blant klodens mest forurensede steder. Bruken av store mengder kjemikalier forurenser marint miljø, grunnvann og drikkevannskilder. USA gir ingen garanti om å overholde lokale miljøbestemmelser. Når en base returneres til vertslandet er det ingen krav om at USA skal rydde opp. På Hawaii, i Japan, Sør-Korea og Tyskland har det i flere tiår vært kontinuerlige demonstrasjoner mot forurensende baser og USAs militære tilstedeværelse. Myndighetene påstår at det styrker sikkerheten å ha amerikanske baser i Norge, men Baseaksjonen, en koalisjon av fredsorganisasjoner, partier og fagforbund mener at det øker faren for at Norge blir bombemål i en væpnet konfrontasjon mellom USA/ NATO og Russland. Norge er frontlinjestat og burde ha stor interesse av å arbeide for en aktiv avspenningspolitikk.

---

6 Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet: <https://www.dsa.no/filer/ded-25d81ac.pdf>

Krigens langvarighet

Kriger fortsetter å ødelegge lenge etter de er slutt, ikke minst gjennom menneskelig lidelse som traumer, sorg og ødelagte liv. I mange tidligere krigssoener har landminer og klasevåpen gjort jorden farlig å dyrke. Etter Vietnamkrigens slutt har rundt 30 000 mennesker i Laos blitt drept av landminer og ueksplodert ammunisjon. I 2023 ble 5075 mennesker drept eller hardt skadd av miner i en rekke land. Av de var 1498 barn.

Uranvåpen

Irakkrigen var katastrofal for mennesker og miljø. Mye av jordbruket er ennå ødelagt av oljesøl, ueksploderte miner og granater. Irak er også radioaktivt forurenset etter at USA og Storbritannia brukte ammunisjon med utarmet uran skutt fra fly og helikopter. I 2009 skrev den irakiske kvinneministeren til FN og ba om hjelp. Forurensing fra utarmet uran og andre tungmetaller gjorde kvinner i Bagdad, Falluja og Basra redde for å føde barn, redde for å se en nyfødt barnekropp med groteske misdannelser fra det usynlige radioaktive støvet, redde for at barna skulle få en av de sjeldne og alvorlige krefttypene som har rammet stadig flere i de tidligere krigsområdene.⁷ Landene som er ofre for krigføring med utarmet uran mangler tekniske og økonomiske ressurser til å klare oppryddingsjobben alene. USA og England nekter for at det er en sammenheng mellom utarmet uran og kreft/medfødte misdannelser. Mens 143 land, deriblant Norge har stemt for FN-resolusjoner som oppfordrer til føre-var-holdning og mer forskning, har England, USA, Frankrike og Israel fra 2007 og fram til nå konsekvent stemt imot. Bruk av våpen med utarmet uran bryter med gjeldende internasjonale konvensjoner, selv om det ikke fins en egen traktat som forbyr våpen med utarmet uran.

---

7 Åse Møller-Hansen, Trygghet for hvem IKFF 2019

Ukraina

Det kjennes ofte feil å skrive om miljøet i møte med store menneskelige lidelser. Men ting henger sammen, og miljøskadene vil være en trussel mot menneskers liv og helse i generasjoner.

Borgerkrigen i Ukraina fra 2014 førte til store ødeleggelser og til at 4000 sivile ble drept. CEOS skrev i april 2015 om krigens ødeleggelser i Donbas⁸, en region med mye tungindustri. De viste til skader på nasjonalparker og at restaurering av store dyrkbare landområder ville kreve betydelig innsats og bli komplisert på grunn av minefelt og udetonert ammunisjon.

Atomkraftverk i Ukraina

Etter Russlands invasjon i 2022 har intensiv krigføring med stridsvogner og eksplosive våpen ødelagt store områder med dyrkbar jord. Den flere hundre kilometer lange frontlinjen er sterkt rampo- nert av krigshandlingene, og det har vært mange skogbranner.

8 <https://ceos.org/the-ukraine-conflicts-legacy-of-environmental-damage-and-pollutants/>

Elver og vannkilder er forurenset, og miljøødeleggelsene går ut over matsikkerhet og folks levebrød.

Ukraina har 15 atomreaktorer. Europas største atomkraftverk med seks reaktorer ligger i Zaporizhzhia, et stykke nord for Krim, og i Sevastopol på Krim er det en forskningsreaktor. Alle stedene ligger det lagre med høyradioaktivt brukt atombrensel. De fire Tsjernobyl-reaktorene lekker radioaktivitet og trenger fortsatt oppfølging. Det er konstant fare for at krigen kan føre til en alvorlig radioaktiv ulykke, noe som vil være katastrofalt for Ukraina og nærliggende land.

Rapporter fra Ukraina forteller også om skader på dyre- og fugleliv, fra et vidt spekter av krigføring. Fiberoptiske kabler fra droner dekker store områder, og danner farlige nett på tvers av trær og lysninger og utgjør en betydelig risiko spesielt for fugler.⁹ Dronekrig er en ny form for krigføring som verden nå begynner å se konsekvensen av. Ukraina produserer i følge CEOBS fire millioner droner pr. år. Også Russland trapper opp sin droneproduksjon til flere millioner i 2025. CEOBS publiserer kontinuerlig rapporter fra krigens miljøødeleggelser i Ukraina, Palestina, Sudan og Yemen.

Gaza

Okkupasjon og væpnet konflikt har lang historie, både på Gaza og Vestbredden. I tillegg til ufattelige ødeleggelser fra bomber og andre eksplosive våpen, har konflikt og usikkerhet undergravd regionalt miljøsamarbeid.

Fra oktober 2023-24 har intens bombing smadret hjem, sykehus, skoler, drivhus og kulturinstitusjoner til 42 millioner tonn ruiner og avfall. Infrastruktur og levebrød er ødelagt. Ruinene kan være forurenset med asbest og inneholde ueksplodert ammunisjon. Folk puster inn giftig støv med tungmetaller fra bomber og andre eksplosive våpen og fra pulveriserte byggematerialer. 95% av all fornybar energi på Gaza er ødelagt. Systemet for drikkevann og sanitær er ødelagt, og kloakk renner urensset ut i Middelhavet. Gaza var langt fremme på fornybar energi, og solenergi har produsert en fjerdedel av Gazas elektrisitet. De fleste solcellepanelene

---

9 <https://ceobs.org/plastic-pollution-from-fibre-optic-drones-may-threaten-wildlife-for-years/>

er nå skadet eller ødelagt, og Gaza er nå i stor grad avhengig av dieselslukende generatorer.

Land som har vært utsatt for krig, opplever at miljøgifter skaper sykdom lenge etter krigens slutt. I Vietnam finnes det fortsatt giftig dioksin fra USAs bruk av Agent Orange under Vietnamkrigen. 400 000 vietnamesere døde etter å ha blitt utsatt for denne giften. Nå, 50 år etter at krigen tok slutt, utgjør giften fortsatt en helserisiko gjennom drikkevann og næringskjeder.

Agent orange har også skadet og tatt livet av amerikanske soldater. Amerikanske kilder oppgir at over 300 000 amerikanske veteraner døde av eksponering for Agent Orange fra 1962 til 1971, nesten fem ganger så mange som de som døde i kamp.¹⁰ Også flere hundre tusen amerikanske veteraner ble syke og uføre av kjemiske substanser fra Gulfkrigen i Irak. President Biden skrev i sitt avskjedsbrev fra 21. juli 2024, at hans administrasjon hadde gitt kritisk nødvendig hjelp til en million veteraner som var blitt utsatt for giftige substanser.

Boken Trygghet for hvem? som kan lastes ned fra ikff.no/publikasjoner har en mer omfattende beskrivelser av militære miljøødelegelser i krig og i fredstid.

Atomvåpen – en trussel mot mennesker og miljø.

Til tross for FNs forbudstraktat mot atomvåpen fra januar 2021, foregår det en omfattende modernisering av atomvåpenarsenalene, både i USA, Russland, Kina og England. Hvis en prosent av verdens atomvåpen blir brukt, vil flere millioner mennesker bli drept. Sot og støv vil stenge solen ute og senke temperaturen på jordoverflaten i flere år. En slik atomvinter vil føre til redusert plantevekst og utbredt matmangel. Trusler og avskrekking med atomvåpen viser mangel på respekt for FNs atomnedrustningsarbeid.

---

10 <https://my.clevelandclinic.org/health/symptoms/24689-agent-orange-effects>

Militarismens kolonisering av vår livsverden: Stemmer fra sør

*Var det urimelig å be om?
Å bo i fred
og leve av det jorden gir;
at markene ikke blir oversvømt
av flommer andre har skapt,
å eie akkurat så stor rikdom
at den rommes i det lille ordet
nok.*

Sindre Skeie

Afrika har 54 land og nesten 20 prosent av jordens befolkning, men ingen fast representasjon i FNs sikkerhetsråd. Selv om Afrika har enorme naturressurser, har rikdommen vært mer en forbannelse enn en velsignelse. Den afrikanske union prøver å få dette til å snu. *The Africa We Want* ble vedtatt i 2015. Målet er at Afrika innen 2063 vil ha en blomstrende kultur med demokrati, likestilling, inkludering og fred.

IKFF/WILPF har seksjoner i 19 afrikanske land. En afrikansk WILPF-rapport forteller hvordan militarisme har utarmet det afrikanske kontinentet og plassert det i senter for klimakrisen. Konflikt, militarisme, miljøforringelse og klimakrise henger sammen på utallige måter. Væpnede konflikter oppstår om kontroll over gruver og utvinning. Mennesker blir fordrevet fra sine hjem, landbruks- og beiteland, for å bane vei for utenlandske investorer. Folk i Afrikas mest ressursrike land, som Angola, Nigeria og Kongo (DRC) er de fattigste av de fattige.

Ulikhetene skaper sosiale og politiske spenninger, noe som har gjort det lett for væpnede grupper å mobilisere lokale støtte-spillere. Somalia, som er preget av høye temperaturer og uregelmessig nedbør, er et av landene med konflikter mellom gjeterne og bønder om tilgang til land og vann. Klimakrisen truer deres levebrød til det ytterste, og de som er rammet har lite å tape på å bli med i væpnede grupper for å overleve.

Ressursutvinning gir næring til korrupsjon og støtter opp om udemokratiske ledere og lokale eliter. Metaller og mineraler blir skippet til våpenindustrien og annen teknisk industri i nord og i øst. I retur kommer store mengder våpen og våpenkreditter.

Forurensing av vannkilder er også et problem, med avrenning fra gruvedrift til elver og vann. Dette setter livet til innbyggere og husdyr i fare. Uranutvinning har vært et problem i 30 afrikanske land. Uranet blir sendt til atomkraftverk og atomvåpenproduksjon over hele verden. 70 prosent av den vestlige verdens uran kommer fra afrikanske land som Namibia, Sør-Afrika, Niger, Kongo og Madagaskar. Uran brukt i atombomben som ble sluppet over Hiroshima, kom fra Belgisk Kongo.

Klimakrisen er ikke bare et miljøspørsmål, men også en menneskerettighetssak. CO₂-utslipp fra det rike nord forsterker klimaendringer i sør. På klimatoppmøtet, COP 29 fortalte kvinner om tap av levebrød etter tørke, flom og jordras som går utover liv, helse og matsikkerhet. Selv om Afrika står for mindre enn fire prosent av klimagassutslippene, lever mange afrikanere i frontlinjen av klimakrisen. Klimakonvensjonen og Parisavtalen krever at de rike landene bistår landene i sør, men de fattigste landene har ikke fått det de var lovet. En kenyansk rapport viser at penger til klimarettferdighet, inkludert tap og skade finnes, men at de rike landene heller bruker pengene på opprustning, finansiering av krig og romprosjekter.¹¹

Konflikt om råvareutvinning, har ført til drap på miljøaktivister i mange land, ikke minst i Sør-Amerika. Kvinner har mistet tilgang til skoger og områder som i generasjoner har gitt mat og medisiner. Ville næringsrike frukter som har vært viktig i kostholdet, er

---

11 https://www.ikff.no/wp-content/uploads/2024/11/The_conundrum_of_climate_finance.pdf

borte. I Argentina har litium-utvinning fortrenget urfolk som lever av jorden. For å utvinne et tonn litium trengs opp til to millioner liter vann. Litium er viktig for å produsere batterier, digital teknologi og våpen. Mennesker i sør forteller om nykolonialistisk jakt både på uran, litium, kobolt og sjeldne jordarter.

Organisasjoner i sør har kommet med erklæringer som krever radikal omstilling av utviklingspolitikken for å sikre mennesker og lokalsamfunn rettigheter og tilgang til land, skoger og fiskeressurser.

DEL 3: Hvi skrider menneskeheten så langsomt fram? Sterke hindringer for nedrustning og fred.

«Forskjellen mellom det vi gjør, og det vi er i stand til å gjøre vil være nok til å løse de fleste av verdens problemer».

M.K. Gandhi

Drømmen om fred og rettferdighet går som en understrøm av desperasjon og håp gjennom verdens kulturarv. Opprettelsen av FN var en manifestasjon av viljen til fred og til en mye mer rettferdig verden. I vår tid er vi oppdratt i FNs ånd om at alle mennesker er likeverdige. Vi har lært at vi skal løse konflikter uten å ty til vold, men verdenssituasjonen viser noe annet. Vi henger fast i gammelt, patriarkalsk og militaristisk tankegods: Noen mennesker er mer verd enn andre, og våpen er fortsatt veien til fred.

Er det virkelig sant at det finnes gode og onde våpen? Er det ikke sånn at både vestlige, israelske og russiske våpen dreper og lemlester like mye? Innesperret og fanget på en smal stripe land, har 55 000 palestinere blitt drept av «gode» våpen produsert i det vi i vesten kaller regelbaserte demokratier. Dobbeltmoralen er tydelig. Også Norge tjener på våpensalg og har store aksjeporteføljer i den internasjonale krigsindustrien.

EUROPEISK FORSVAR

EU-politikere besøkte forsvarskomiteen: – Ammo, ammo, ammo

Faksimile fra Forsvarets forum, 4. juni 25

Vi er vitne til en voldsom rustningsspiral med droner, ammunisjon og krigsmaskiner. NATOs prosentandel av BNP, som i 2024 var i snitt på 1,9% av BNP, har gitt store inntekter til våpenindustrien og investorer. Industrien og dens interesseorganisasjoner driver intens lobbyvirksomhet for å sikre at inntektene blir permanente, gjennom langsiktige avtaler om produksjon av våpen og ammunisjon. Planene innebærer også økt våpeneksport til land utenfor NATO, siden krigsøkonomien trenger nye utløp når krigen i Ukraina en gang er over.¹²

---

12 <https://www.tni.org/en/publication/climate-crossfire>

Det militærindustrielle kompleks

«Politikere sier at de ikke kan kutte i Pentagons budsjett, fordi våpenindustrien skaper jobber landet trenger. Men hvis myndighetene ønsker å bruke statlige midler på sysselsetting kan de bruke disse i andre sektorer, som f.eks. undervisning. Dette vil skape langt flere jobber.»

Brev fra en gruppe amerikanske ungdommer
i 2018 om krigsindustriens forbannelse for USA

I 1961 advarte president Eisenhower om at USA var i ferd med å bli avhengig av en krigsøkonomi. En allianse av krigsindustrien, militæret og forsvarsdepartementet fikk stadig mer makt over politikken. Han kalte det et militærindustrielt kompleks. «Den totale innflytelsen – økonomisk, politisk, til og med åndelig – merkes i hver by, hver delstatsforsamling og i hvert kontor i den føderale regjeringen.»

Andre verdenskrig hadde satt fart i de økonomiske hjulene og skapt velstand i USA. 3,5 millioner mennesker jobbet i krigsindustrien. Da krigen var over, var den amerikanske økonomien blitt avhengig av våpeneksport og har vært det siden. I perioden 2019 – 23 var USA verdens størst våpeneksportør med 42 prosent av den totale eksporten. Frankrike og Russland var nest størst med 11 prosent hver.

Krigsindustriens pengestøtte til kongressmedlemmer, lobbyister og tenketanker bidrar til konstant flertall for å øke forsvarsbudsjettene. USA kan beskyldes for militær keynesianisme, og Europa er trolig på vei til det samme. Keynesianisme er en økonomisk politikk basert på at regjeringer øker offentlige utgifter for å sette fart på de økonomiske hjulene og bidra til vekst. Men der John Maynard Keynes tok til orde for å øke offentlige utgifter til samfunnsnyttige prosjekter (spesielt nødsarbeid og infrastruktur), blir de nå dirigert til våpenindustri og forsvar for å skape sysselsetting og økonomisk vekst.

Amerikanske tankesmier som *Institute for the Study of War, ISW* har mye av sin finansiering fra krigsindustrien og er med å utforme den globale sikkerhetspolitikken. Ifølge Klassekampen 15. april 2024, har norske medier brukt ISW som kilde i nesten 3000 saker siden 2022. «Det leserne ikke informeres om, er at tankesmia har tette bånd til amerikansk våpenindustri og det neokonservative miljøet på amerikansk høyreside», skrev Sigurd Allern i en kronikk i Klassekampen 3. april 2024.

Blant hinder for fred i verden, er krigsindustrien i særstilling. Sammenvevd med kapitalforvaltningsselskap, tenketanker og media, har det militærindustrielle komplekset ubegrensede ressurser til å promotere krig og konflikt. Dette konglomeratet av finans, gammelt tankegods og krigsindustri ødelegger vår livsverden. Den er en skyggeverden med stor politisk innflytelse som holder liv i konflikter som kunne vært løst gjennom faktabasert kunnskap og godt diplomati.

ICAN, den internasjonale kampanjen for å forby atomvåpen, peker på krigsindustrien som en alvorlig hindring for FNs atomvåpenforbud. De viser i tre grundige publikasjoner: *Squandered, Wasted, Surge* hvordan krigsindustriens kjøpmenn, interesseorganisasjoner og tenketanker får politikerne til å bevilge penger til utvikling av mer effektive atomvåpen.

Matt Wuerker, Politico

Smedley Butler: Krig er en svindel

Det var ikke bare Eisenhower og Kennedy som advarte mot den amerikanske økonomiens avhengighet av krig. På 1930 tallet hadde en høyt dekorert offiser, Smedley Butler vært i krig for USA i Mexico, Honduras, Nicaragua, Haiti og Filippinene: «Jeg tjenestegjorde fra løytnant til generalmajor og var en muskelmann med høy rang for Big Business, for Wall Street og for bankfolk. Kort sagt, jeg var en kjeltring for kapitalismen. Jeg følte at jeg kanskje var en del av en svindel. Nå er jeg sikker på det.» Butler skrev i sin bok «War is a racket» at krig, spesielt første verdenskrig var lønnsomt for noen få på bekostning av tusenvis av menneskeliv. Boston-avdelingen til antikrigs-organisasjonen *Veterans for Peace* er oppkalt etter Smedley Butler.

Uten fiender og krig – ingen suksess for våpenindustrien

David Swanson fra fredsorganisasjonen World BEYOND War har sitert en ansatt i Pentagon som sa det var tre grunner til at USA fortsatt betraktet Russland som en fiende: gammel vane, det var nedfelt i byråkratiet og krigsindustrien tjente ikke nok på krigen mot terror.

Krigsindustrien har ordreserver i mange år fremover. Hva om det blir fred og våpenlagrene forblir fulle? For pensjonsfond, finansgiganter og transnasjonale selskap er det god butikk å investere overskuddskapital i våpen og krig. Fred er uinteressant, mens militære løsninger forblir standardsvaret på globale konflikter. I dag går 70 prosent av norsk våpeneksport til NATO-land. Siden NATO er det største krigsmaskineriet i verden, er det sannsynlig at norske våpen dreper, lemlester og traumatiserer. Andrew Feinstein skriver: «Det norske pensjonsfondet har eierandeler i halvparten av verdens 100 største våpenselskaper, til et beløp på over 192 milliarder kroner. Det betyr at norske borgeres penger er bundet opp i virksomheter som produserer noen av klodens mest dødbringende våpen. Mange av selskapene som produserer disse våpnene, bidrar også tungt til korrupsjon gjennom våpenhandel. Norge har eierandeler i flere våpengiganter som Rheinmetall, Rolls-Royce og Thales som aktivt leverer våpen til det israelske militæret. Mange av selskapene leverer deler og komponenter til kampflyprogrammet F-35, ledet av Lockheed Martin. F-35-flyene har vært sentrale i Israels angrep på Gaza.»¹³

Siden 1997 har regjeringene sendt årlige meldinger om norsk våpeneksport til Stortinget, for etter sigende å bidra til en åpen og kunnskapsbasert debatt. Meldingene omtaler kun direkteeksport og ikke videresalg fra mottakerlandet til krigførende land. IKFF har oppfordret Stortinget til å kreve en årlig rapport som gir et helhetlig bilde av det norske militærindustrielle komplekset, inkludert Pensjonsfond Utlands investeringer i våpenindustrien og norske våpenprodusenters etablering i utlandet.

---

13 <https://klassekampen.no/artikkel/2025-03-13/uvitenhet-eller-hykleri> Andrew Feinstein, forfatter av Shadowworld.

Sikkerhetsrådet

FN er det beste vi har, men noen sider ved FN er dypt problematiske, særlig Sikkerhetsrådet. De faste medlemmene bruker vetoretten til å fremme egne strategiske interesser og klarer ikke å samarbeide.

Rådet oppfyller heller ikke artikkel 26 i FN-pakten, som sier at det skal utarbeide planer for at minst mulig av verdens ressurser brukes på våpen. Stikk i strid med artikkel 26, topper de fem faste medlemmene listen over våpeneksportører. De selger også våpen til svært fattige land og autoritære regimer. Fra 2020-24 sto de fem faste medlemmene i sikkerhetsrådet for 70 prosent av verdens våpeneksport.¹⁴

---

14 https://www.sipri.org/sites/default/files/2025-03/fs_2503_at_2024_0.pdf

Systemendring eller klimaendring?

«Vi trenger en revolusjon i vår tenkning, for den tenkningen vi bedriver i dag er basert på terricidialitet (mord på jorda)»

Moira Millán, Mapuche-aktivist.¹⁵

Earth Guardians og The Indigenous Peoples Movement er to blant mange sivilsamfunnsorganisasjoner som anklager det dominerende økonomiske systemet for å ødelegge Moder jord gjennom utstrakt gruvedrift og utvinning. Systemet legger til rette for at multinasjonale selskaper og enkeltpersoner kan samle seg enorme rikdommer ved å ødelegge andre menneskers livsgrunnlag.

Det økonomiske systemet er avhengig av endeløs vekst, overdrevet forbruk, krig og fossilt brensel. Det har ingen svar på klimakrisen eller ødeleggelsene av økosystemer. Mange land, både rike og fattige lever på stadig utryggere berg av lånte penger, også våpenkreditter, noe finansinstitusjoner tjener grovt på. Flere av de fattigste landene i sør er i gjeldskrise og betaler skyhøye renter på lån til private banker og finansforvaltningsselskap.

---

15 s. 182, Ingeborg Breines: Fredskultur, utopi eller sikkerhetspolitisk alternativ.

Politiske prioriteringer

«Pengene til klimafinansiering finnes i de enorme krigsbudsjettene.»

Melding fra WILPF og
Women and Gender
Constituency til COP 29

Norge skal bruke 1642 milliarder kroner på forsvar fram til 2036, det vil si 15 millioner kroner hver time. Skole, kultur, natur og klima blir taperne. Kort tid etter at regjeringen la fram sin naturmelding og kalte den en historisk satsing for å bevare norsk natur, kuttet regjeringen kraftig i naturvern i budsjettet. Klimaminister den gang, Tore O. Sandvik forklarte det med harde prioriteringer i statsbudsjettet til fordel for forsvar og militær bistand til Ukraina.

Økningen i forsvarsbevilgninger, tas alltid fra andre samfunnsområder som velferd og utdanning. Britiske Storm Shadow missiler som ble sendt til Ukraina for å brukes mot Russland, kostet nesten 1 million euro hver og er ifølge Stop the War Coalition i England nok til å drive en barneskole i et år. En russisk Kinzhal hypersonic missil brukt mot Ukraina koster rundt 9 millioner euro. Felleskapets ressurser på begge sider havner i krigens forferdelige sump.

«Jeg har alltid hatt denne ideen om at alt jeg betaler i skatt, egentlig bare utgjør ett lite stykke granatsplinter. Jeg mener, som et mareritt, innbiller jeg meg bare at alle pengene mine blir overført til en liten del av en bombe som får noen til å miste livet i Gaza.»

Tegneserieskaper Joe Sacco i
Chris Hedges report 22. jan. 25

Verden er full av uløste oppgaver, og krigsindustriens ingeniører kunne fått nok å gjøre med teknisk kompetanse til å utvikle systemer for å rense vann, elver og hav, for resirkulering, fornybar energi, kollektivtransport, rydding av krigsområder, sikring av atomavfall og undervisning. Det handler om politiske prioriteringer.

Fred med fredelige midler – ikke i media

«Hver krig de siste 50 årene er et resultat av medieløgn.»

Julian Assange.

«Som veteran har jeg sett hvordan konflikter utvikles over tid. De har alltid en forhistorie. De har alltid mennesker på begge sider. Men i mediens virkelighet blir kriger redusert til sort/hvitt, og aktører til karikaturer. Dette skaper grobunn for polarisering – både internasjonalt og her hjemme.»

Dan-Viggo Bergtun, veteran og forfatter

Media skal som vår fjerde statsmakt ha en kritisk og overvåkende rolle, men i dag støtter de opp under maktens ensidige narrativ. Viktig informasjon holdes utenfor den offentlige samtalen, særlig om hvilken retning militarismen generelt og NATO spesielt fører oss.

De redaktørstyrte mediene bygger opp et narrativ som demoniserer en part. Man forhandler ikke med «en Hitler», og om noen foreslår å forhandle med Putin, blir han stemplet som en ettergivende Chamberlain. Spørsmålet om «fienden» kan være like redd oss, som vi er for dem er upassende og en støtte til deres propaganda. Og skulle man trekke inn Irak-krigen i debatten, driver man med whataboutism. Dette er hersketeknikker som media og politikere stadig henter fram, for å stoppe uønskede tankerekker og samtaler.

Skadelige og farlige sider ved Norges og våre alliertes opprustning nevnes sjelden i Stortingets beslutningsdokumenter og i redaktørstyrte medier. Her framstilles vestlig militarisme ukritisk som nødvendig og ufeilbarlig sikkerhetspolitikk. «Norge og Nato skader

ingen» erklærte statsminister Jonas Gahr Støre da han lanserte Nasjonal Sikkerhetsstrategi 8.mai 2025.»

Vi blir drillet på at propaganda er noe bare fienden bruker, for å føre egen befolkning bak lyset, og at fienden handler ut fra sin onde natur. Dette er klassisk propaganda som er universell og som brukes på begge sider av fiendelinjer:

- Unngå abstrakte ideer – appellere til følelsene.
- Gjenta bare noen få ideer hele tiden. Bruk stereotype fraser.
- Gi bare én side av argumentet.
- Kritiser dine motstandere kontinuerlig.
- Velg ut en spesiell «fiende» for spesiell bakvaskelse.

Slik beredes grunnen for krig og militære spesialoperasjoner. Fakta som forstyrrer svart/hvitt-narrativet holdes utenfor medievinduet. Ekspertene på internasjonale relasjoner, fredsforskere og andre som prøver å skape økt forståelse for den underliggende konflikten, får ikke tilgang til samfunnsdebatten. Det er uforståelig at professorer som Jeffrey Sachs og Pascal Lottaz, nobelprisvinnere som Mairead McGuire og fredsaktivister som Meda Benjamin, aldri slipper til i de redaktørstyrte mediene. Hadde det skjedd, kunne det åpnet opp for mer løsningsfokuserende perspektiv på krig og fred.

15 pensjonerte militære tjenestemenn og nasjonale sikkerhetsekspertene, inkludert tidligere ambassadør til Sovjetunionen Jack Matlock betalte for en helsides annonse i New York Times 17.mai 2023¹⁶ for å stoppe krigen i Ukraina: «*The U.S. Should Be a Force for Peace in the World.*» Dette var etter langvarig avvisning fra media. Samtidig skrev 100 amerikanske fredsorganisasjoner under på «End the War in Ukraine». Oppropet møtte ingen interesse fra media, men ble distribuert vidt og bredt på organisasjonenes sosiale medier.

60 og 70-årenes motkultur utfordret krigsbevegelsen med litteratur, protestsanger og plakatkunst, men det er stillere nå. I dag er militærkulturen akseptert og fremelsket gjennom

---

16 https://www.ikff.no/wp-content/uploads/2023/06/New_York_Times_Ad_for_Ceasefire_in_Ukraine.pdf og <https://eisenhowermedianetwork.org/russia-ukraine-war-peace/>

statsstøttet filmproduksjon og populære tv-serier om livet i militæret. Krigsimpulser får strømme fritt inn i de unges sinn, uten kritiske spørsmål.

Det trengs en offentlig samtale som motgift til haukenes militære overmot. Fra historien vet vi at en misforståelse, feilberegning, løgn eller falsk flaggoperasjon kan utløse en alvorlig krise, i verste fall en storkrig. Krigsbevegelsen skaper ikke trygghet, men mer utrygghet og legitimer sin egen makt ut fra den. Forsvarets forum skrev i 2024 at dataspill skal trene kadetter for tredje verdenskrig. Men hvem skal trene på konfliktløsning, lete etter underliggende årsaker til konflikt og stoppe kriger som er under utvikling? Lærere etterlyser fredsimpulser som kan bidra til større forståelse og en fredeligere utvikling. Det ville vært i tråd med FNs globale satsing på en fredskultur for verdens barn.

NATO – på kollisjonskurs med FN

«Det kan ikke bli bærekraftig utvikling uten fred. Vi må gi fred en sjanse og slutte fred med naturen»

Maymuna Mohd Sharif,
Kuala Lumpurs ordfører under åpningen
av FNs klimatoppmøte, COP29.

FN er et lyspunkt og et håp i en vanskelig verden, men NATO hever seg over klimaavtaler og FN-resolusjoner. Mens verdens folk står ovenfor eksistensielle kriser, dreier NATO den politiske oppmerksomheten mot konflikt, opprustning og krigsforberedelser, og det holdes tunge karbonintensive krigsøvelser. Alliansen undergraver bærekraftsmål, klimamål og arbeidet for å bevare jordens biomangfold. De 32 NATO-landene sto i 2024 for 55 prosent av verdens militære forbruk, mer enn de 163 andre landene til sammen. Hvis man regner med NATOs partnerland og strategiske partnere som blant andre Australia, Japan og Israel, så står denne blokken for 67 prosent.

NATO som begynte som Atlanterhavspakten, fører nå sine krigsskip og kampfly inn i Arktis, Svartehavet, Sør-Kinahavet og en rekke andre hav som de vil ha militær kontroll over. Våren 2025 seiler en norsk fregatt sammen med et britisk hangarskip til Indo-Stillehavet. På veien blir det skarpskyting og øvelser, før deltakelse i en australsk-amerikansk øvelse med 30 000 soldater fra 19 nasjoner. Utgangspunktet er USAs militære og økonomiske rivalisering med Kina. NATOs egendefinerte rolle som verdenspoliti for en USA-styrt regelbasert verdensorden, er i strid med en FN-ledet verdensorden, hvor også Kina er en part. NATO fremmer konkurranse og splittelse framfor konstruktivt samarbeid.

NATO har som uttalt mål å ekspandere økonomisk, geografisk og politisk og bidra til å «modernisere» partnerlandenes våpensystemer. NATO-landene står ifølge SIPRI for hele 76 prosent av verdens våpeneksport. Kina står for 5,9. NATO ble grunnlagt i 1949 med utgangspunkt i den kommunistiske trusselen fra Sovjet, og

med falsk informasjon fra Truman-regjeringen om at Sovjet hadde planer om å invadere vesten.¹⁷ CIA sa den gang at Sovjet ikke hadde slike planer, men bildet av Russland som en trussel og NATOs erkefiende står fortsatt sentralt.

FN har gjennom en lang rekke resolusjoner prøvd å beskytte Palestina mot Israels ulovlige okkupasjon, bosettingspolitikk og ekspansjon. Samtidig har USA og andre NATO-land forsynt Israel med våpen, også nå i 2025 mens Israel teppebomber flyktningleirer og sykehus på Gaza og nekter å slippe inn nødhjelp. Også her handler NATO-land i strid med FN.

FNs forbudstraktat mot atomvåpen er ikke undertegnet av et eneste NATO-land, til tross for at det er flertall i befolkningen i de fleste NATO-land for å forby atomvåpen.

Mens FNs ordinære budsjett var 3,6 milliarder dollar i 2024, brukte verden 2718 milliarder dollar på militært forsvar og krig. De 32 NATO-landenes samlede militærbudsjett var 1506 milliarder dollar. Det er 419 ganger mer enn FNs. FN skulle redde verden fra krigens svøpe, men det har skjedd en vridning. FN er fortsatt det viktigste organet for internasjonalt samarbeid, men respekten for FN som et globalt styringsorgan svekkes. I Norge har NATO mye større innflytelse enn FN. Mens forsvarsbudsjettet får en historisk økning, kuttes det i bevilgningene til FN.

Vi trenger verken NATO eller amerikanske baser for å sikre freden. Vi trenger FN og en radikal deeskalering og seriøst diplomati. I WILPFs manifest fra 2015 står det at organisasjonen er imot alle former for krigsallianser, også NATO. IKFF mener at nøytralitet koblet til en FN-ledet verdensorden vil være en bedre og tryggere tilnærming til en verden i konstant endring.

---

17 <https://www.nobelpeacecenter.org/en/events/how-to-stop-nuclear-war>

DEL 4: På sporet av den tapte fred

Overalt er det spirer til fred. Det finnes et mangfold av litteratur, filmer og kunst som er skapt av vilje til fred, til fred med fredelige midler. La oss finne fram til disse spirene og få de til å vokse, og la oss sette stadig nye frø.

Sikkerhetstenkning for vår tid

Da president Biden sa at verdens viktigste kamp står mellom demokratier og autokratier, svarte prof. Jeffrey Sachs, at verdens virkelige kamp er å leve sammen og overvinne våre felles globale kriser – miljøkrise og ulikhet.

Vi lever i en tid som krever en ny tenkning, basert på samarbeid. Vi kan ikke lenger dele verden inn i to lag, de gode mot de onde. Det finnes gode og livgivende krefter på begge/alle sider – og også aggressive og destruktive. At regimer undertrykker kvinner eller etniske og politiske grupper, må kunne løses lokalt eller gjennom FN og aldri med bomber.

Forfatter og Holbergpris-vinner Achille Mbembe fra Kamerun viser hvordan vår vestlige verdens «lysende» demokrati har hatt en dødbringende skygge for afrikanske og andre land i sør, fra slavehandelen og kolonitiden med rifler og gevær til bruken av uranvåpen i Irak. Noen afrikanske land har hatt en ubuntu-kultur de er stolt av, en vi-kultur, framfor en individualistisk konkurransekultur. Mbembe sier at verden har mye å lære av Afrika. Å tenke vi, et globalt samfunn vil skape mer trygghet for alle, enn den dystopiske konkurransepregede formen for sikkerhetstenkning som dominerer i dag.

Militær sikkerhet

«Propagandaen vil ha oss til å tro at det militære forsvaret må styrkes for å gi oss sikkerhet. Dette er en militaristisk trosbekjennelse som gir militæret og NATO enormt handlingsrom.»¹⁸

Ingeborg Breines

---

18 Ingeborg Breines Fredskultur – utopi eller sikkerhetspolitisk alternativ. 61

Samfunnet vårt er dypt innvevd i en militær sikkerhetstenkning som bereder grunn for våpenkappløp og konfrontasjon. Over store deler av verden øker krigsbudsjettene på bekostning av velferd, utdanning og klimahandling. Dette er en utvikling styrt av kulturell arroganse, grådighet og frykt. Militærindustrielle mediekompleks har overbevist oss om at uten opprustning og nye våpen står vår sikkerhet i fare. Med så mange land som «ikke deler våre verdier», må vi forberede oss på krig, kanskje evig krig og innblanding i andre lands anliggender.

Men vi MÅ tenke nytt. Vi trenger et forsvar mot et militært tankesett som framskynder global oppvarming og ødelegger våre økosystem. Mens nasjonale forsvar ivaretar nasjonal sikkerhet, er summen av all militær aktivitet en trussel mot vår felles eksistens. NATO-landenes styrkeoppbygging mot et farlig Russland kan plutselig bli en selvoppfyllende profeti. Ingen ønsker den krigen. Ensidig militær tenkning fyrer opp under bål som allerede brenner. De militære ressursene må omdirigeres til velferd og til å skape en grønnere, mer rettferdig og fredelig verden.

Menneskelig sikkerhet

«I stedet for det militarisererte sikkerhetsbegrepet, må vi legge vekt på menneskelig og felles sikkerhet, prioritere fred, klimasamarbeid, miljømessig bærekraft, rettferdig ressursfordeling og sosial, helse- og utdanningssikkerhet.»

International Peace Bureau

Alle verdens folk har felles interesse av å stoppe global oppvarming og ødeleggelsen av regnskog, matjord og levende hav. Et menneskelig sikkerhetsbegrep ser trusselbildet på en mer helhetlig og kompleks måte. Over alt trenger mennesker rent vann, tak over hodet, matsikkerhet og tilgang til naturressurser, noe som gjelder alle uansett nasjonalitet, etnisitet, religion og kjønn. Dette er et dypere fredspolitisk perspektiv som ikke handler om sikkerhet for

NATO, Ukraina, Russland eller Israel, men om sikkerhet for alle, absolutt alle, i det globale sør så vel som i det globale nord.

Sikkerhet for Jorden – miljø sikkerhet

Finnes det fortsatt samfunn som tenker syv generasjoner frem? I vår tid brytes den naturlige livsverden ned i et enormt tempo, biosfæren som opprettholder liv og som alle levende vesener er avhengig av. Derfor trenger vi et sikkerhetsperspektiv som også verdsetter trygghet for jorden selv, for selve kloden, også kalt Moder jord og Gaia.

Å skifte retning fra militær sikkerhet til sikkerhet for mennesker og jorden selv er en del av et paradigmeskifte hvor kjærlighet og respekt for andre levende vesener står i sentrum. For å klare det må det arbeides lokalt samtidig som det bygges et konstruktivt samarbeid mellom alle land, også de som i dag er «fiender».

Felles udelt sikkerhet

«I den kjernefysiske tidsalder er sikkerhet noe man må bygge sammen med motparten.»

«Internasjonal sikkerhet må hvile på en forpliktelse om felles overlevelse heller enn på trusselen om gjensidig ødeleggelse.»

Olof Palme

Tidlig på 80-tallet var forholdet mellom supermaktene på bunn, og frykten for atomkrig var stor. Olof Palme ledet en uavhengig kommisjon for nedrustnings- og sikkerhetsspørsmål, ofte kalt Palmekommisjonen. Arbeidet deres viste at det ikke vil være vinnere i en atomkrig, og den anerkjente både østlige og vestlige sikkerhetsbehov. Kommisjonen sa at all offensiv ideologi for å oppnå militær overmakt er en trussel mot universell sikkerhet. Ingen kan føle seg trygg hvis motparten er utrygg. Det ble også lagt vekt på

sikkerhetsutfordringer som fattigdom, sult og manglende muligheter for økonomisk utvikling.

Selv om land har ulike systemer, kulturer, religioner og ideologier så kan de samarbeide om globale utfordringer. Tilliten mellom stater må styrkes, også gjennom våpenbegrensninger. Nå over førti år etter Palme-kommisjonens rapport ser vi fortsatt trusler, demonisering og mistillit. Som Sveriges EU-minister Hans Dahlgren, som jobbet for Palmekommisjonen, sier «Vi kan ikke oppnå bærekraftig sikkerhet med en motstander ved å true livet hans».

The Peace Dividend Campaign

The Peace Dividend Campaign fra desember 2021 er et forslag fra 50 nobelprisvinnere fra flere disipliner om å redusere alle lands militærutgifter med to prosent pr. år. Det vil frigjøre store ressurser til et globalt fond for klimarettferdighet og menneskelig sikkerhet.¹⁹ Koordinert av den italienske fysikeren Carlo Rovelli, er brevet publisert i en tid da globale spenninger har ført til en konstant økning i krigsbudsjettene. Gruppen skriver at individuelle regjeringer er under press for å øke militærutgiftene fordi andre gjør det, og legger til «Dette er en kolossal sløsing med ressurser som kan brukes mye mer klokt.»

IKFF Bergen, Susanne Urban

¹⁹ <https://www.theguardian.com/world/2021/dec/14/nobel-laureates-cut-military-spending-worldwide-un-peace-dividend>

Fredsdepartement

Militarismen har sterke hierarkiske strukturer og mye gjennomføringskraft. Også fredsbygging trenger sterke strukturer og gjennomføringskraft. Et fredsdepartement vil kunne gi fredsfulle råd til en regjering. Fred er et fag, en disiplin, på samme måte som forsvarsstudier eller røtterutdannning. I fredsstudier undervises det i å forstå og håndtere fastlåste konflikter. Elevene studerer de samme krigene som forsvarsanalytikerne, men med et mål om å avslutte krigene og oppnå bærekraftig fred. Slik kunnskap trengs sentralt i statsapparatet hvor beslutninger om krig og fred blir tatt.

Norge har i NATO-sammenheng deltatt i kriger uten å se hele situasjonen eller konsekvensene av krigshandlingene. Krigen i Libya er eksempel på hvor galt det kan gå. Resultatet har vært lidelse, ødelagt økonomi og levekår, og destabiliserte regioner. Å kartlegge årsakene til en konflikt kan åpne for forhandlinger og mer konstruktive løsninger. Et fredsdepartement kan være en kunnskapsbase for dette viktige arbeidet. En annen sentral oppgave for et fredsdepartement er å sikre opplæring i fredskultur og konfliktløsning.

Prisen av ett F35 bombefly er estimert til 1740 millioner kroner, som er nok til å drive et fredsdepartement i 70 år. Hva vil gi oss mest sikkerhet?

Diplomati og fredelig konfliktløsning

«Den beste måten å kvitte seg med en fiende på er å bli hans venn».

Kevin Kostner i filmen:
Mannen som reddet verden.

«Det beste våpenet er å sette seg ned og snakke».

Nelson Mandela

Diplomatiets viktigste oppgave er ikke å konversere med venner, men å forhandle med fiender i fastlåste konflikter. Det er å løse kriser, for å gjøre situasjonen tryggere, som under Cubakrisen i 1962, da samtaler mellom presidentene Kennedy og Krustsjov fikk Sovjet til å trekke tilbake sine atomvåpen på Cuba mot at USA fjernet sine atomvåpen fra Tyrkia.

Norge har hatt et vennskapelig forhold til sin nabo Russland i mange år. Fiendskapet stammer fra forholdet mellom USA og Russland. Under den kalde krigen var Norge delvis en buffer mellom USA og Sovjet. Muligheten for konstruktivt diplomati vil alltid være til stede. Det handler om politisk vilje, integritet og mot. FNs fremtidspakt fra 2024 ber landene om å intensivere bruken av diplomati og mekling for å lette spenningene i situasjoner som kan true internasjonal fred og sikkerhet. Kan Norge følge opp?

Transcendmetoden: En vei fra konflikt til samarbeid

«Fokuset på militarisme og våpen stopper utviklingen av ikkevoldelige konflikthåndteringsstrategier.»

Johan Galtung

Johan Galtung gjorde fredsforskning til en akademisk disiplin. Hans arv består av over 160 bøker²⁰ og 1000 artikler hvor de fleste beskriver fred med fredelige midler, det vil si ikkevoldelig konflikt-håndtering som alternativ til krig og væpnet konflikt. Helt sentralt er hvordan man kan kartlegge, analysere og forstå en konflikt for å kunne løse den. Et vesentlig råd er å snakke med alle parter i en konflikt, i første omgang med en part om gangen: «Det er vanskelig å akseptere det du gjorde, men jeg vil gjerne vite hvorfor du gjorde det.» Galtungs metode har verktøy som kan brukes på alle nivå, fra å løse konflikter mellom barn i et klasserom til store konflikter mellom land og regioner.

Johan Galtung var også utdannet matematiker, noe som viser seg i hans bruk av kreativ matematikk for å utvide forståelsen av konflikt og fredsløsning. Et eksempel er hans ligning for fred, som går ut på å øke den positive telleren, over brøkstreken, og redusere nevneren, som står under.

$$\text{FRED} = \frac{\text{LIKEVERD} \times \text{EMPATI}}{\text{uforsønet TRAUMA} \times \text{uløst KONFLIKT}}$$

²⁰ Susanne Urban: *Galtungs metode for fred.*

Freds- og antikrigsbevegelsen

«De som elsker fred må lære seg å organisere like godt som de som elsker krig.»

Martin Luther King

Tanker om noe bedre som ennå ikke finnes, har vært en historisk drivkraft. En gang mente elitene at slavehandel var både moralsk riktig og helt nødvendig for økonomien. Men noen så det umoraliske og grusomme i dette og reiste seg og tok opp kampen.

Fredsbevegelsen prøver å slå sprekker i synet på krig som noe moralsk riktig og nødvendig. Gjennom generasjoner har de prøvd å bane vei for en mer rettferdig og fredelig verden, en evolusjonsvei bort fra krigens grusomheter, en verden uten rasisme og noens overherredømme over andre folk og land. Fredsbevegelsen er pasifister, ikkevoldsforkjempere og folk som kun vil ha et defensivt forsvar. Den internasjonale fredsbevegelsen er alliert i overbevisningen om at fred ikke bare er mulig men realpolitisk helt nødvendig. Fredsaktivisme er antimilitarisme, krigsmotstand og bygging av fredskultur. Ofte har den hatt utspring i spirituelle eller religiøse verdier og solidaritet.

Mens militarismen råder over enorme summer, jobber fredsbevegelsen med små midler. Den har alltid vært kontroversiell og marginal, men har til tider nådd mange med musikk, plakatkunst, film og teater. Freds- og antikrigsbevegelsen er alliert for demilitarisering og fred, over landegrenser og over hav, med digitale møter og felles aksjoner. Vi har prøvd å stoppe mange kriger, som Irakkriegen hvor 30 millioner mennesker over hele verden demonstrerte 15. februar 2003. I London alene var det 1,5 millioner, og i Oslo 60 000.

Under NATOs toppmøte i Chicago²¹ i 2012 demonstrerte tusenvis av fredsaktivister og krigsveteraner sammen. Veteraner fra Irak og Afghanistan kastet sine krigsmedaljer fra scenen i retning toppmøtet:

---

21 <https://www.youtube.com/watch?v=0ctEQqlf2xw>

«Vi ble lurt inn i en krig. Irakerne var ikke våre fiender.»²²

23 februar 2025 var det en verdensomfattende aksjonsdag mot USA sine 917 utenlandske baser, med aksjoner i 27 land. Dagen var organisert av World BEYOND War og International Peace Bureau.

I 2025, på 80-årsdagen for slutten av andre verdenskrig i Europa, var det en aksjon kalt Stopp opprustningen av Europa: «Vi er imot EUs planer om å bruke 800 milliarder euro ekstra på våpen. Dette vil bli stjålet fra sosiale tjenester, helse, utdanning, arbeidskraft, fredsbygging, internasjonalt samarbeid og klimarettferdighet og vil bare komme våpenprodusenter til gode. Det vil gjøre krig mer sannsynlig, og fremtiden mindre trygg for alle! Det vil skape mer gjeld og flere innstramminger. Det vil føre til klimaendringer. Vi trenger ikke flere våpen; vi trenger ikke forberede oss på flere kriger. Det vi trenger er en helt annen plan: ekte, sosial, økologisk og felles sikkerhet for Europa og for verden.»

Selv om vi føler oss marginale, så har vi allierte i mange land, i fredsorganisasjoner, FN, blant fredsforskere, kunstnere, jurister og religiøse og politiske grupperinger. Å arbeide for fred og mot krig er en kamp for å forhindre at mennesker blir drept og at bomber treffer skoler, sykehus og hjem, som på Gaza og i Ukraina. Det er en kamp for at unge menn ikke skal drepe, bli drept eller lemlestet på slagmarken, og en kamp for å ta vare på jorden. Jo flere som deltar, jo større er sjansene for å engang lykkes.

Historien om The B52 two

I 2003 kom et lastefly med bomber fra USA på vei til Irak. Det landet i England for å laste bombene over på et B52 bombefly. To britiske antikrigsaktivister brøt seg inn på basen for å ødelegge innretningen som skulle frakte bombene over i bombeflyet. De ble tatt og truet med opp til 20 års fengsel. Fredsaktivister engasjerte menneskerettighetsadvokater som la vekt på at B52 flyene ville blitt brukt til å gjennomføre krigsforbrytelser i Irak, og at det å forhindre drap og ødeleggelse av andres eiendom er nedfelt i internasjonal lov. I rettsaken sto to lovverk opp mot hverandre og det var ikke mulig å avsi dom. De to gikk fri.

---

22 <https://www.youtube.com/watch?v=0ctEQqlf2xw>

Kvinner vil ha fred

«Vi må aldri slutte å si 'ned med våpnene'.»

Bertha von Suttner.

IKFF /WILPFs visjon er en verden med varig fred bygget på feministisk grunnlag med frihet, rettferdighet, ikkevold, menneskerettigheter og like muligheter for alle, hvor mennesker, planeten og alle dens vesen kan sameksistere i harmoni. Vi vil stanse krig ved å undersøke årsakene til krig, som økonomisk ulikhet og militarisering av samfunnet.

Militarismen er elefanten i klimarommet. Foto: WILPF

I 1915 møttes 1100 kvinner fra krigførende og nøytrale land til en konferanse i Haag for å stoppe første verdenskrig som tok så mange liv. Dette var starten for Women's International League for Peace and Freedom (WILPF). Kvinnene så at krigen handlet om å kontrollere territorier og ressurser som olje og stål og ville ha slutt på imperialismen og kolonialisme, for å skape verdensfred. I dag har WILPF seksjoner i 40 land.

WILPF har vært en pådriver for å få gjennom Sikkerhetsrådets resolusjon 1325 om kvinner, fred og sikkerhet. Kvinner har ofte andre perspektiver enn menn. I krig er det som regel de som tar seg av barn, eldre og uføre, samtidig som de er sårbare og utsatt for vold. Resolusjon 1325 krever at kvinner deltar i beslutningsprosesser på lik linje med menn, fra å forebygge væpnet konflikt, til forsoning og fredsbygging etter krig. IKFF har kritisert den norske 1325-handlingsplanen for å fokusere for mye på kvinnelig deltakelse i forsvaret. WILPF mener reell likestilling innebærer noe mer fremtidsrettet enn å gi kvinner mer plass i gamle patriarkalske strukturer. Vi etterlyser satsing på strukturer som ivaretar langsiktig fredsbygging. I likhet med Redd Barna, etterlyser vi en langtidsplan for fred.

Det finnes mange kvinnefredsorganisasjoner og -aksjoner. Her er noen:

Kvinneleiren på Greenham common-basen ble opprettet i 1981. Det begynte med Women For Life On Earth sin fredsmarsj fra Wales til Greenham Common for å stoppe utplasseringen av atomvåpen. Flere strømmet til, og etter hvert var det 250 kvinner som okkuperte militærbasen. Mange ble arrestert før atomvåpnene til slutt ble fjernet i 1988. Flere av Greenham Common kvinnene er i dag aktive i Lakenheath Alliance for Peace som våren 2025 aksjonerer mot utplassering av nye amerikanske atomvåpen.

Den palestinske bevegelsen **Women of the Sun** og den israelske bevegelsen **Women Wage Peace** samarbeider tett for å få slutt på den lange og blodige konflikten mellom Israel og Palestina. I 2017 gikk 8000 palestinske og israelske kvinner sammen i to uker og krevde løsninger for fred, trøtte av krig og med håp om en tryggere fremtid for sine barn. De to organisasjonene står fortsatt sammen for å få slutt på krigføring og okkupasjon.

CODEPINK er en feministisk fredsorganisasjon i USA som har jobbet kreativt i mange år for å få slutt på amerikansk krigføring og imperialisme. De er ofte i kongressen for å overtale representantene til å stemme mot bevilgninger til våpen til Israel og andre land i krig. Medea Benjamin, en av stifterne har skrevet flere bøker, blant annet: *Ukraine Making Sense of a Senseless War*.

8. mars 2025 åpnet IKFF en ny utstilling. *Kvinner for fred. Wall of fame* i regi av Hilde Solberg. Den skal på turné i Norge og forteller om 52 kvinner som har jobbet for fred.

Jorden trenger et beskyttende lovverk: Lov mot ecocide

Fjorder, hav, elver, skog og jordbruksland forurenses og ødelegges i stor skala på alle kontinent, mens selskapene som tjener på miljøødeleggelsene slipper å ta ansvar. Tap av økosystem foregår hver eneste dag uten at jorden kan ta til motmæle. Den nå avdøde advokaten Polly Higgins brukte sine juridiske ferdigheter for en spesiell klient: Gaia, jorden.

Hun utarbeidet et lovforslag som gir jorden rettigheter, som forbyr omfattende ødeleggelser av livsmiljøet og som kan holde multinasjonale selskaper juridisk ansvarlig for miljøødeleggelser. Hun kalt det ecocide, masseforbrytelser mot den levende naturlige verden. Kan krigsindustrien en gang stevnes for retten gjennom en lov mot ecocide? Organisasjonen Earth Protectors fortsetter Polly Higgins sitt arbeid.

En samtale om nøytralitet

«*Only a planetary library can help us with the planetary challenges*»

Achille Mbembe

Mbembe sier her at det vestlige hegemoniet går mot en slutt. For å håndtere felles kriser og skape forsoning, må en politikk for fremtiden innlemme kunnskap og perspektiver fra alle verdens land og kulturer.

I dag er Norge sterkt innvevd i en organisasjon med 32 land og USA som anfører, med et stadig større krigsmaskineri for å forsvare en unipolar verden. En unipolar verden er en politisk situasjon hvor én stat har overveldende makt og innflytelse i forhold til alle andre stater. USA lanserte på begynnelsen av 2000 tallet en doktrine kalt *Full Spectrum Dominance*. Målet var å dominere verden på land, til havs, i luften og etter hvert også i verdensrommet.

Majoriteten av verdens mennesker vil ha en multipolar og mer demokratisk verden, en verden som ikke er dominert av en stormakt. Det globale sør krever suverenitet og oppreisning og vil bli hørt blant annet gjennom BRICS, som er et forum for økonomisk samarbeid og innflytelse. Samarbeidet i BRICS omfatter politiske, sikkerhetspolitiske og økonomiske spørsmål og kultur og folk-til-folk samarbeid. Oppslutningen om BRICS øker, og teller nå 10 land og nesten halve jordens befolkning. Vi beveger oss i retning av en multipolar verden, selv om vesten holder igjen.

Våren 25 var det fire nøytrale land igjen i Europa: Irland, Sveits, Østerrike og Malta. IKFF etterlyser en samtale om norsk alliansefrihet. Kunne vi tenke mer som de 120 landene i den ikke-allierte bevegelsen (NAM-landene)? NAM-bevegelsen fra 1961 ville verken være i USA eller Sovjets sfære, men samarbeide konstruktivt i FNs ånd med begge. Kunne vi økt vår egen og andre lands sikkerhet ved å bli et nøytralt land? Som et velstående land og som forvalter av Nobels fredspris, kunne vi blitt et fyrtårn helt vest på det eurasiske kontinent, for en fredeligere verden. Akkurat nå er det en fjern utopi, men utopier har ofte beveget verden i en bedre retning.

Ikkevoldelige folkeopprør

Ikkevoldelige folkebevegelser har en lang historie, fra Mahatma Gandhis saltmarsj, til Martin Luther King og borgerrettighetsbevegelsen. Amerikanske fredsaktivister stoppet utskippingen av våpen til militærdiktaturet i El Salvador. Fagforeninger i USA og Europa har nektet å losse skip med varer til apartheidregimet i Sør-Afrika og nå til Israels folkemord på Gaza. Det har vært brukt direkteaksjoner, sivil ulydighet, boikott, kunst, musikk og fredsmarsjer.

Organisasjoner som jobber for fred, klima og miljøvern har en felles sak i å avskaffe krig og ta vare på jorden. Vi må kjempe sammen – mot krig, for menneskeverd for alle og for Moder jord – ikke med våpen, men med hjerte, håp, vilje og handling.

En annen og bedre verden er mulig.

For enklere tilgang til kildehenvisninger, se ikff.no

«Med klimakrisa som den altoverskyggende globale utfordringen, kan vi ikke dyrke fiendebilder og krigsretorikk. I stedet bør den økologiske katastrofen forene alle land og kulturer.»

Richard David Precht

Freds- og antikrigsbevegelsen har gjennom generasjoner prøvd å bane vei for en mer rettferdig og fredelig verden, en evolusjonsvei bort fra urett og krigens grusomhet. Vi vet at en annen og bedre verden er mulig – for alle, en ny tid uten rasisme, uten krig, uten noens overherredømme over andre folkegrupper og land, uten kolonier og okkuperte områder.

Vi trenger ikke mer våpen og ammunisjon. Våpen er ikke veien til fred. Våpen er veien til mer krig og usikkerhet, til de rikstes lommebøker og de fattigstes elendighet.

Med denne lille boken etterlyser vi en helt annen plan: ekte, sosial, økologisk og felles sikkerhet ikke bare for Europa, men for hele verden, en plan som omfatter FN, miljø og klima, vår felles livsverden og generasjonene som kommer etter oss.

Internasjonal kvinneliga for fred og frihet, IKFF er den norske seksjonen av Women's International League for Peace and Freedom, WILPF. WILPF har seksjoner i 40 land og på alle kontinent.

IKFF/WILPF Norge | Majorstuveien 39, 0367 Oslo | epost: ikff@ikff.no | www.ikff.no